

A köztességben való lakozás

Jegyzetek egy készülő filmhez¹

I.

A filmforgatás előkészületi szakaszában meglátogattuk a palicsi úti sintértelep mindenesét, aki Bánátból menekült el alkoholista apja elől. A sintértelepi gondnokság mellett papnak készül, egy improvizált kis viskóban tengődik a számtalan kutyaól tövében. Az önkormányzat által fenntartott sintértelep gondnokának fizetése éppen csak arra elég, hogy beszerezze belőle a mindennapi ételmezt és a cigarettát. Sok mindent tudna nekünk mesélni az angyalokról és az angyallétról, de nem tud minket beengedni a sintértelepre forgatni, mert állítólag mindenféle engedély szükséges ehhez, ő maga pedig nem szívesen hagyná el a munkahelyét, a főnöke mindig, minden pillanatban megérkezhet, és akkor gond van. El kell majd látogatnunk az önkormányzathoz, és mindenféle engedélyt kell kérnünk ahhoz, hogy meglátogathassuk a gondnokot. A kutyák között láttunk egy fehér dogot, úgy nézett ki, mint egy angyal.

A magánzó régiségkereskedő húsz-egynéhány évesen élte át súlyos autóbalesetét, zuhogó esőben a Bajáról Szabadka felé vezető úton. Balesete pillanatától a rákövetkező három héten át kómában feküdt. Holt-elevenen átélte a klinikai halált, miközben angyallátomásai voltak. Azóta a hit megváltoztatta a dolgokhoz és az élethez való hozzáállását. A

¹ A dokumentumfilm egy olyan, a *normalitás* határvonalaát súroló, néhol radikálisan azt át is lépő dimenziót mutat majd meg, amely környezetünk szellemi-lelki világát, a konkrét valóságunk atmoszféráját nagyban meghatározza. A sokszor misztifikált, konkrét valóságot és a valóságba nyújtózó metafizikus létet közös nevezőre hozza. Azaz nem a film, hanem a megszólaltatottak történetei, illetve *világlátása*. Olyan, a 60-as és a 70-es években elektrosokk-terápián részt vevő páciensek, vagy ezt a módszert éppen elkerülő egyének is megszólalnak majd, akik a mai napig a társadalmilag legitimált *normalitástól* eltérő módon szemlélik környezetüket: angyallátomásai és hallucinációik vannak, amelyeket a vallási felekezet(ek)en belüli közösség az angyallétbe vetett hiten keresztül legitimál.

kilencvenes években, amikor az embereknek nem volt pénze régiségeket vásárolni, a Sever Villanymotorgyárban helyezkedett el. Egy nap lázasan, gyalog tartott hazafelé a gyárból, amikor otthona helyett, valamiféle furcsa kényszertől vezérelve, a kelebiai úti Kisboldogasszony-templom parókiajára tért be, ahol éppen aznap, éppen akkor várták az angyal megjelenését Szent Genovéa napján az apácává szentelt szüzek. Amikor a régiségkereskedő betoppant, lerogyott egy székre, de minden nagyon lassan történt, az apácák mesélték utána neki, hogy egy angyal jelent meg a háta mögött, aki a székre segítette. Az atya pedig csak annyit mondott, végre eljött ez a nap is! A történeteket még nem ellenőriztük le a Kisboldogasszonyban. De kétségeim vannak afelől, vajon az igazat fogjuk-e hallani. Az egyházon belüli angyalléttel kapcsolatos információk kiadásának tilalma megnehezítheti a dolgunkat. Meglátjuk.

Egy 74-es zaječari helyi napilapban megjelent cikk alapján kezdtünk kutatásba Zaječarban és környékén. Az újságcikk alapján 74. március 24-én reggel a helyi szülészeti klinikán egy asszony szárnyakkal rendelkező gyermeket hozott a világra. A hívó szülészorvos úgy vélte, angyal született, és egymaga elrohant a plébániára, hogy hívja a papot, de mire visszaértek a klinikára, és betoppantak a szobába, éppen csak azt látták, ahogy a gyermek-angyal kiröpül az ablakon. Azóta az aznap született csecsemőt senki sem látta. Később az a hír járta, hogy a szerb–bolgár határ közelében lévő zaječari nagykanyar szellemeként jelenik meg időről időre a közben felnőtt lény. A nagykanyarnak egyébként a földrajzi viszonyokat tekintve, semmi értelme sincs útépítkezési szempontból. De mivel többen is jelentették a munkálatok kezdete előtt, hogy azon a helyen egy szárnyakkal rendelkező szellemalakot, angyalt láttak megjelenni, az önkormányzat úgy döntött, hogy megépítteti a nagykanyart. A Zaječaron és környékén élő nagyszámú vlach között igen sok a „furcsa”, babonás ember. Mi nem láttuk a jelenést, de ősszel újra meglátogatjuk a helyet, akkor kamerát is viszünk magunkkal.²

² Miért fordul e dokumentumfilm érdeklődése a „nem-normális”, a „fölösleges”, a „marginális”, a „kisebbségi” ember felé? Nemcsak azért, mert az abnormalitás és a betegség a naturalizmus poézise egy olyan világban, melynek normalitása és egészsége laposan prózai. A kisebbségi lét tudatához felfokozott érzékenység társul, s egy – nem politikai, hanem erkölcsi követelmény – a tolerancia követelménye. Mert erkölcsi értelemben a tolerancia nem eltűrése, elviselése a másik ember különösségének, hanem szeretete és elfogadása. A kisebbségi – értsd: emberi – létezés történelembe és társadalomba vájt üregei ezért és így válnak e dokumentumfilm érdeklődésének színtereivé. A dokumentumfilmet ezek az üregek érdeklík, azok a helyek, ahol a létből maga a lét szökik ki, más szóval talán az idő, ott, ahol a normalitás elveszti legitimált értelmét, ott, ahol a valóság és a látomásosság egybeolvad.